

ความถนัดด้านเหตุผลกับการเรียนรู้

ชวลิต จิตต์ชื่น *

เมื่อกล่าวถึงความถนัด หลาย ๆ คนอาจจะคิดไปถึงแบบทดสอบที่มีรูปภาพรูปเหลี่ยมหรือชุดของตัวเลข ซึ่งก็คงไม่ผิดนักแต่หากจะให้บอกรายละเอียดของความถนัดแต่ละแบบแต่ละอย่างคงจะมีไม่กี่คนที่สามารถบอกได้ ในเรื่องความถนัดด้านเหตุผลที่มีแฝงอยู่ในทุก ๆ คน ก็เช่นกันเพราะความถนัดด้านเหตุผลเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งในหลายๆ องค์ประกอบของความถนัด เรามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความถนัดด้านเหตุผลตั้งแต่บัดนี้เลยดีกว่า

ความถนัดด้านเหตุผล เป็นความสามารถทางสมองในด้านเหตุผล เป็นความสามารถที่แสดงออกได้โดยการรู้ถึงสาเหตุและผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละเหตุการณ์ รวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ววินิจฉัยลงข้อสรุปอย่างถูกต้องด้วย ตามความหมายนี้จะทำให้ทราบถึงคุณค่าของเหตุผลที่มีประโยชน์ต่อกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของเราว่ามีปัญญาที่จะช่วยให้ทราบว่า ตัวเราเองสามารถจะทำงานหรือวิเคราะห์งานนั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงใดด้วยความถนัดในด้านของเหตุผลนี้มีแฝงหรือเกี่ยวข้องกับอยู่ในทุกสาขาวิชา และในทุก ๆ อาชีพ แต่อาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่นในวิชาเรขาคณิต เป็นการใช้เหตุผลโดยเฉพาะ วิชาจิตวิทยาพูดถึงการเกิดและการพัฒนาของเหตุผลในตัวบุคคล ประสาท วิทยา ค้นคว้าว่าอะไรเป็นเหตุให้คนบางคนใช้เหตุผลวิปลาสไป และจะรักษาได้อย่างไร หรือแม้แต่ปรัชญา ก็ทำหน้าที่แถลงธรรมชาติของเหตุผล และเสนอความคิดเห็นว่าเหตุผลของมนุษย์เรามีคุณค่าหรือเชื่อถือได้เพียงไร

ในทางทฤษฎีความถนัดตามแนวคิดของธอร์สโตนแล้วความถนัดด้านเหตุผลถือเป็นความสามารถหรือสมรรถภาพทางเหตุผล (R-Factor) เป็นความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลทั้งแบบอนุมาน (Induction) อุปมาน (Deduction) และเหตุผลทั่ว ๆ ไปที่เราใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้านลักษณะที่บ่งบอกถึงความถนัดด้านเหตุผลก็สามารถแบ่งเป็น 6 ลักษณะคือ

1. การอุปมาอุปไมย หมายถึง ความสามารถในการหาหรือบอกถึงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์หรือเรื่องราวในลักษณะที่คล้าย ๆ กันได้
2. การจัดประเภท หมายถึง ความสามารถในการจำแนกประเภท จัดหมู่ แยกสิ่งที่แตกต่างหรือเหมือนกันได้
3. การสรุปความ หมายถึง ความสามารถในการลงข้อสรุปเหตุการณ์หรือเรื่องราวด้วยหลักของเหตุผลจากสิ่งที่ทราบอยู่แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่ทราบ
4. การเรียงลำดับ หมายถึง ความสามารถในการจัดลำดับเหตุการณ์ สิ่งของหรือวัตถุต่าง ๆ ตามหลักของเหตุผล
5. แผนภาพทางตรรกศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการอธิบายแผนภาพความสัมพันธ์ของสิ่งของ 3 อย่างได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม
6. การวิเคราะห์เหตุผล หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาหาเหตุผลหรือให้เหตุผลต่อเหตุการณ์ และเรื่องราวใด ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล และถูกต้องตรงกับความเป็นจริง

* นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

จากลักษณะต่าง ๆ ของความถนัดด้านเหตุผลที่กล่าวมาแล้วนั้นจะพบว่า เป็นลักษณะที่พบได้ทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน ที่ส่งเสริมให้คนที่มีความสามารถเหล่านี้ หากได้รับการฝึกฝนอย่างเพียงพอ และถูกต้องเฉพาะด้าน ก็จะสามารถทำให้ปฏิบัติกิจการงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือในด้านการศึกษาค้นคว้า ก็จะกระทำได้อย่างละเอียดแตกฉานและรวดเร็วยิ่ง ๆ ขึ้น ซึ่งมีความจำเป็นมากในสังคมอนาคตของมนุษย์เรา อนึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความถนัดด้านเหตุผล เปรียบเทียบกับหลักการเรียนรู้ที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้จะพบว่า

1. ลักษณะการอุปมาอุปไมย เทียบได้กับขั้นความเข้าใจและการสังเคราะห์รวมกัน
2. ลักษณะการจัดประเภท เทียบได้กับขั้นความรู้ - ความจำ และสามารถนำไปใช้ได้
3. ลักษณะการสรุปความ เทียบได้กับขั้นการวิเคราะห์หรือในระดับต่ำ อาจจะเป็นความเข้าใจก็ได้

4. ลักษณะการเรียงลำดับ เทียบได้กับขั้นความรู้ - ความจำ, การวิเคราะห์หรือเข้าลักษณะของการสังเคราะห์ เช่น ถามว่า ดาวเคราะห์ลำดับถัดจากดาวพลูโต และดาว X ต่อไปคือดาวอะไร ? เป็นต้น

5. ลักษณะแผนภาพทางตรรกศาสตร์เทียบได้กับขั้นการวิเคราะห์ ถ้าให้สร้างเหตุการณ์ขึ้นเองก็เป็นขั้นของการสังเคราะห์ได้ด้วย

6. ลักษณะการวิเคราะห์เหตุผล เทียบได้กับขั้นการวิเคราะห์แยกแยะเหตุการณ์

เมื่อลักษณะทั้ง 6 ประการของความถนัดด้านเหตุผลสอดคล้องกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น ก็ทำให้เรามองเห็นความสำคัญของความถนัดด้านเหตุผลในการดำรงชีวิต นั่นคือหากทราบพื้นฐานของความถนัดด้านนี้ แล้วทำการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้น การดำรงชีวิต การแสวงหาความรู้ ก็จะประสบความสำเร็จได้อย่างสวยงาม

เอกสารอ้างอิง

- กีรติ บุญเจือ **ตรรกวิทยาทั่วไป คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516**
- จิตรา วสุวานิช **จิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง พิมพ์ครั้งที่ 4, 2523**
- ทองหล่อ วิภาวีน **การวัดความถนัด สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์, 2523**
- บุญชม ศรีสะอาด **การวัดเชาว์ปัญญาและความถนัด ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2521**
- วรรณข สิริภาพ **การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัดด้านเหตุผล ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524**